

Paleografia

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura

2. Equip docent

Nom professor/a

Departament

Universitat/Institució

Despatx

Telèfon (*)

Codi

e-mail

Crèdits ECTS

Horari de tutories

Curs i període en el que s'imparteix

Horari

Lloc on s'imparteix

Llengües

Professor/a de contacte

Nom professor/a

Departament

Universitat/Institució

Despatx

Telèfon (*)

e-mail

Horari d'atenció

Nom de l'assignatura

Nom professor/a	Miquel Torras Cortina
Departament	Ciències de l'antiguitat i de l'Edat Mitjana
Universitat/Institució	Facultat de Filosofia i Lletres
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	Segon curs
Llengües	català
Telèfon (*)	93 5812954
e-mail	miquel.torras@uab.cat
Horari de tutories	

3.- Prerequisits

(prerequisits oficials i/o coneixements necessaris per a seguir correctament l'assignatura)

És convenient un coneixement mínim de llatí. Hom recomana la lectura d'una gramàtica llatina elemental, corresponent, si més no, a un nivell de batxillerat.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

La Paleografia, tot i ser una disciplina autònoma, constitueix una eina fonamental per a tots els estudis de Filologia i d'Història, atès que dona les bases per a la correcta interpretació de les fonts escrites de qualsevol època. Per tant, l'objectiu de l'assignatura és de capacitar als estudiants per a la lectura i interpretació de tot tipus de documents escrits, còdexs, dilomes i inscripcions en alfabet llatí, dins d'un arc cronològic que va des de l'antiguitat fins als nostres dies. Les classes tindran un caràcter eminentment pràctic. Prèviament, però, es donaran les nocions teòriques bàsiques necessàries per a la lectura tècnica i edició crítica dels textos, així com per a la comprensió de l'evolució de l'escriptura llatina. Es tindrà en compte la possibilitat d'orientar l'assignatura cap a un període cronològic determinat en funció de l'especialitat i homogeneïtat dels grups.

L'avaluació es farà mitjançant un examen i la realització d'un treball de transcripció de documentació inèdita.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència

CE4. Aplicar els principals mètodes, tècniques i recursos d'anàlisi de l'historiador.
CE12. Transmetre coneixements dins l'àmbit científic i professional i fer-ne una divulgació de qualitat a la societat en general mitjançant els diversos suports documentals per a la comunicació.
-CE21. Aplicar els mètodes i tècniques pròpies d'altres ciències socials i de lletres, en aplicació d'una interdisciplinarietat.

Resultats d'aprenentatge

-CE4.7. Emprar les bases de dades fonamentals, com són els catàlegs bibliogràfics, les guies, els catàlegs, els inventaris d'arxiu i les plataformes digitals corresponents.
-CE4.8. Conèixer les principals tècniques d'investigació històrica, tal com les utilitzen les diverses escoles historiogràfiques actuals.
-CE12.4 Utilitzar els recursos didàctics per a transmetre els coneixements històrics, tant en la docència com en l'àmbit de la divulgació social i l'oci culte.

Competència

CT2. (CT: competències transversals)

Resultats d'aprenentatge

CT4. Transmetre coneixements històrics en una tercera llengua.
CT5. Aprofitar els recursos informàtics propis dels l'àmbit de l'estudi de les lletres i les ciències socials en general a la paleografia.
CT6. Gestionar la informació científica dins dels àmbits i paràmetres esmentats.
CT7. Resoldre els problemes que generen la lectura, anàlisi i contextualització de les escriptures antigues.
CT9. Treballar en equip en la planificació de la recerca de fonts manuscrites.
CT13. Raonar i valorar críticament la importància i fiabilitat de les fonts escrites de la història.

Competència

(CGU: competències generals UAB, si no estan incloses a les CT)

Resultats d'aprenentatge

Competència

6.- Continguts de l'assignatura

Programa de l'assignatura:

La recerca històrica – i també filològica - en qualsevol de les seves èpoques, requereix de l'investigador una capacitat de lectura i interpretació de textos manuscrits, tant si són de naturalesa literària com paraliterària, el que obliga a la consulta directa de les fonts d'informació de la Història i de la Filologia per a cada un dels seus períodes. Només així es podrà ser crític amb les interpretacions que les diverses escoles historiogràfiques fan en l'actualitat o han fet en el passat, i ser capaç alhora de formular un judici científic propi i rigorosament fonamentat.

L'assignatura de Paleografia es proposa, per tant, de capacitar per a la lectura dels textos de caràcter literari i paraliterari, tant en llatí com en qualsevol altra llengua que utilitzi el seu alfabet de qualsevol època.

Temes:

- Concepte de Paleografia i principals escoles antigues i actuals
- L'origen de l'alfabet llatí i primers testimonis
- L'escriptura llatina a l'Antiguitat clàssica. Els diversos tipus i el naixement de l'escriptura minúscula
- Les escriptures precarolines: la visigòtica; la beneventana; la merovingia i la insular

en les seves principals variants

- La nova escriptura continental: la minúscula carolina
- Les escriptures gòtiques
- L'escriptura humanística

7.- Metodologia docent i activitats formatives

(metodologia docent)

L'assignatura tindrà una orientació essencialment pràctica, en base a la transcripció i comentari de documentació manuscrita. S'ensenyarà a llegir cadascuna de les diverses escriptures de l'alfabet llatí utilitzades al llarg de la història i, de manera especial, les tipologies que més abunden en els arxius i biblioteques de Catalunya.

Consulta de documentació original i, si s'escau, pràctiques a arxius i biblioteques, principalment amb els que el Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de la UAB té signats convenis de col.laboració.

8.- Avaluació

Els estudiants hauran de dur a terme diverses proves escrites al llarg del curs. Serà imprescindible també la realització d'un treball de fi de curs, que consistirà en la transcripció de documentació manuscrita inèdita.

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
Realització de transcripcions parcials al llarg del curs	7,5	-Ser capaços de llegir i interpretar textos manuscrits literaris i paraliteraris en llatí i altres llengües que utilitzin el seu alfabet. -Identificar i utilitzar fonts escrites per a la investigació històrica i filològica.

9- Bibliografia i enllaços web

Enllaços web:

- 1 [http:// pares.mecu.es/](http://pares.mecu.es/) (PARES. Portal de Archivos Españoles. [plataforma digital del Ministerio de Cultura])
- 2 “cultura.gencat.cat/arxius”. [Xarxa d'arxius comarcals de Catalunya. [pàgina web de la Generalitat de Catalunya.]
- 3 “Thelème” [bibliografia de la pàgina web de l'École des Chartes]
- 4 “Derepalaographica” [pàgina web del Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica de la UAB]

Bibliografia bàsica:

- 5 MILLARES CARLO, A.: *Tratado de Paleografía española*. 3ª ed. (Madrid, 1983).
- 6 BISCHOFF, B.: *Paléographie de l'Antiquité romaine et du moyen âge occidental* (París 1985) [l'obra original és en llengua alemanya, i n'hi ha traduccions en italià i anglès].
- 7 MALLON, J.: *Paléographie romaine* (Madrid 1952).
- 8 RIESCO TERRERO, A. (dir.): *Introducción a la paleografía y la diplomática general*

10.- Programació de l'assignatura

Temari:

- Concepte de Paleografia i principals escoles antigues i actuals
- L'origen de l'alfabet llatí i primers testimonis
- L'escriptura llatina a l'Antiguitat clàssica. Els diversos tipus i el naixement de l'escriptura minúscula
- Les escriptures precarolines: la visigòtica; la beneventana; la merovíngia i la insular en les seves principals variants
- La nova escriptura continental: la minúscula carolina
- Les escriptures gòtiques
- L'escriptura humanística

ACTIVITATS D'APRENENTATGE

DATA/ES	ACTIVITAT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENENTATGE
13 setembre	lectura i comentari d'escriptures del període de l'antiguitat clàssica i tardana	UAB	Facsimils	Capacitació per a la lectura i correcta interpretació d'escriptures dels períodes esmentats.
	lectura i comentari d'escriptures del període altmedieval	UAB i arxius i biblioteques de Catalunya	Facsimils i documentació original dels arxius	Capacitació per a la lectura i correcta interpretació d'escriptures del període esmentat; familiarització amb la documentació original i els centres on es custodia, així com amb els corresponents instruments de descripció dels fons que aquestes institucions custodien.
	lectura i comentari d'escriptures del període baixmedieval	UAB i arxius i biblioteques de		Capacitació per a la lectura i correcta interpretació d'escriptures del període

		Catalunya		esmentat; familiarització amb la documentació original i els centres on es custodia, així com amb els corresponents instruments de descripció dels fons que aquestes institucions custodien.
	Assistència a les II Jornades internacionals d'història del llibre i de la lectura, organitzades pel Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica i l'Arxiu Nacional de Catalunya, els dies 20 i 21 d'octubre de 2010. Assistència a l'acte de nomenament de Doctor Honoris Causa del professor Jean Vezin, proposat pel Seminari de Paleografia, Codicologia i Diplomàtica, el dia 27 d'octubre de 2010.	UAB, Arxiu Nacional de Catalunya i Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona UAB		Contacte directe amb alguns dels màxims especialistes de Paleografia a nivell internacional.

LLIURAMENTS

DATA/ES	LLIURAMENT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENENTATGE
10 de novembre	Primer examen parcial	UAB		Capacitació en la lectura i interpretació de les escriptures estudiades fins al moment
10 de gener	Segon examen parcial	UAB		<i>Idem</i>
12 de gener	Treball d'assignatura	UAB		Capacitació per a la recerca, lectura i anàlisi individual de documentació manuscrita inèdita d'arxius i de biblioteques

